

Submission 86

De overschatte rol van acteurs bij de verbreiding van het gesproken A(B)N

Jelle Stegeman

Jelle Stegeman, Amsterdam, Nederland

Graag houd ik een lezing over het volgende: Hare oogen draaijen als die eener verliefde schelvisch; haar tongval is bijzonder plat. De overschatte rol van acteurs bij de verbreiding van het gesproken A(B)N. Tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw vindt in Nederland de doorbraak plaats van een Nederlandse spreektaal zonder dialectische resp. sociolectische kenmerken. Deze dringt in verschillende streken het gebruik van dialect terug. In België doet zich na de Tweede Wereldoorlog een soortgelijke, zij het enigszins afwijkende ontwikkeling voor. In de negentiende eeuw maakten leden van de Nederlandse taalgemeenschap in toenemende mate kennis met het 'bovenregionale' Nederlands via gedrukte teksten zoals boeken en kranten. Ze hadden echter minder gelegenheid deze taalvariëteit te horen. In de kerk hanteerden de voorgangers een plechtstatige taal, het Nederlands in het theater liet volgens contemporaine recensenten veel te wensen over. Aanvankelijk speelden acteurs in deze periode dan ook nauwelijks een rol bij de verbreiding van de bovenregionale spreektaal. Pas tegen het eind van de negentiende eeuw gingen toneelspelers meer aandacht besteden aan hun taalgebruik en hoorde het publiek A(B)N in de schouwburg. Doordat het bezoek aan toneelvoorstellingen in de jaren dertig van de twintigste eeuw sterk afnam, vreesden journalisten de ondergang van het Nederlands. Het theater was immers een van de weinige plekken waar het publiek 'beschaafd' Nederlands kon recipiëren. Toch zijn tegenwoordig meer dan 24 miljoen mensen in staat om in een 'dialectvrij' Nederlands te communiceren. Hoe konden de medewerkers van De Telegraaf en de Nieuwe Rotterdamsche Courant zich in dit opzicht zo schromelijk vergissen?